

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	1MCdo/7/2014
Identifikačné číslo spisu:	7211230284
Dátum vydania rozhodnutia:	27.01.2016
Meno a priezvisko:	JUDr. Janka Cisárová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2016:7211230284.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobkyne B., bývajúcej v G., zastúpenej JUDr. Ladislavom Miklošom, advokátom so sídlom v Košiciach, Vodná 6, proti žalovanej Slovenskej republike, za ktorú koná Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky so sídlom v Bratislave, Župné nám. 13, o náhradu škody a úhradu nemajetkovej ujmy, vedenej na Okresnom súde Košice II pod sp. zn. 36 C 132/2011, o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 30. januára 2014 sp. zn. 3 Co 58/2013, takto

rozhodol:

Mimoriadne dovolanie o d m i e t a .

Žalobkyni náhradu trov konania o mimoriadnom dovolaní nepriznáva.

Odôvodnenie

Žalobkyňa sa žalobou doručenou Okresnému súdu Košice II dňa 28. októbra 2011 domáhala, aby súd uložil žalovanej povinnosť zaplatiť jej náhradu škody titulom zodpovednosti štátu za škodu, a to 4 193,25 € z dôvodu trov obhajoby v trestnom konaní vedenom na Krajskom súde v Košiciach pod sp. zn. 1 T 29/00 a 100 000 € z dôvodu náhrady nemajetkovej ujmy všetko spolu s náhradou trov konania.

Okresný súd Košice II (ďalej len „súd prvého stupňa“) rozsudkom z 24. októbra 2012 č. k. 36 C 132/2011-79 s ohľadom na dodržanie zásady hospodárnosti občianskeho súdneho konania rozhodol o základe uplatneného nároku tak, že základ nároku žalobkyne je opodstatnený. Súd prvého stupňa vychádzal z toho, že žalobkyňa sa v konaní domáhala voči štátu náhrady škody spôsobenej pri výkone verejnej moci [§ 3 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z.z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci (ďalej len „zákon č. 514/2003 Z.z.“)]. Výsledkami vykonaného dokazovania mal preukázané, že voči žalobkyni bolo „dlhodobé“ vedené trestné konanie, pričom ako sa neskôr ukázalo, tak bola nevinná, pretože bola spod obžaloby oslobodená. Za nezákonné označil uznesenie o začatí trestného stíhania a v odôvodnení skonštatoval, že uznesenie o začatí trestného stíhania a vznesení obvinenia bolo žalobkyni oznámené 24. mája 2000 a k právoplatnému oslobodeniu žalobkyne spod obžaloby pre trestný čin zneužívania právomoci verejného činiteľa došlo 27. mája 2009 na základe rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 26. októbra 2006 pod sp. zn. 1 T 29/00 a ďalej, že žalobkyňa v

uvedenom konaní za účelom zabezpečenia ochrany svojich práv nechala sa zastúpiť advokátom, ktorému zaplatila 29. októbra 2010 za svoje zastupovanie 4 193,25 €. Dospel k názoru, že nárok žalobkyne je potrebné posudzovať podľa zákona č. 514/2003 Z.z., lebo prevažná časť konania bola vedená a konanie bolo skončené za účinnosti tohto zákona a základ nároku je daný (§ 6 zákona č. 514/2003 Z.z.). V tejto súvislosti poukázal na § 18 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z.z. a skutočnosť, že platný Trestný zákon a ani Trestný poriadok nerieši nároky obvineného, resp. obžalovaného na nahradenie jeho trov pre prípad, že bude spod obžaloby oslobodený.

Na odvolanie žalovanej Krajský súd v Košiciach (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 30. januára 2014 sp. zn. 3 Co 58/2013 rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil. Vec prejednal bez nariadenia pojednávania (§ 214 ods. 2 O.s.p.) v rozsahu vyplývajúcom z § 212 ods. 1, 3 O.s.p. a zistil, že sú dané dôvody pre potvrdenie rozhodnutia súdu prvého stupňa aj keď súd aplikoval nesprávny právny predpis, pretože jeho závery vyjadrené v odôvodnení rozsudku sú použiteľné aj v prípade aplikácie ustanovení zákona č. 58/1969 Zb. Za nedôvodnú označil odvoláciu námietku žalovanej, podľa ktorej uznesenie o vznesení obvinenia nie je možné považovať za nezákonné rozhodnutie. Podľa názoru odvolacieho súdu s odkazom na stabilnú judikatúru Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (R 70/1994) a neskôr podporenú súčasnou judikatúrou vo vzťahu k zodpovednosti štátu podľa zákona č. 514/2003 Z.z. (napr. uznesenie sp. zn. 4 M Cdo 15/2009, sp. zn. 4 Cdo 183/2009) dospel k právnomu záveru, že ak došlo k zastaveniu trestného stíhania alebo k oslobodeniu spod obžaloby je treba s prihliadnutím na konkrétne okolnosti a dôvody vychádzať z toho, že občan čin nespáchal, a že trestné stíhanie nemalo byť proti nemu začaté; nárok na náhradu škody spôsobenej začatím trestného stíhania sa preto posudzuje ako nárok na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím; rozhodujúcim meradlom opodstatnenosti (zákonnosti) začatia a vedenia trestného stíhania je neskorší výsledok. Námietku premlčania nároku vyhodnotil ako nedôvodnú. Uviedol, že trestné konanie trvalo viac ako deväť rokov, žalobkyni za danej situácie zostal na uplatnenie jej nároku v rámci desaťročnej objektívnej premlčacej doby necelý rok. Dĺžku trvania trestného stíhania, ktoré žalobkyňa nedokázala ovplyvniť, posúdil ako situáciu výnimočnú a dospel k záveru, že ak žalobkyňa v zásade nezavinila márne uplynutie premlčacej doby a zánik nároku v dôsledku uplynutia premlčacej doby, uplatnenie námietky by bolo pre ňu neprimerane tvrdým postihom. Vznesenie námietky premlčania podľa odvolacieho súdu treba preto považovať za výkon práva, ktorý je v rozpore s dobrými mravmi a preto tu je dôvod na námietku premlčania neprihliadnuť.

Na podnet žalovanej podal generálny prokurátor Slovenskej republiky (ďalej len „generálny prokurátor“) mimoriadne dovolanie proti medzitýmnemu rozsudku súdu prvého stupňa, a tiež proti potvrdzujúcemu výroku rozsudku odvolacieho súdu. Žiadal označené rozsudky zrušiť a vec vrátiť súdu prvého stupňa na ďalšie konanie. Namietal nesprávne právne posúdenie veci (§ 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p.), keď tvrdil, že nižšie súdy nesprávne na námietku premlčania neprihliadli. Uviedol, že vznesenie námietky premlčania treba považovať za bežné uplatnenie práva vyplývajúceho zo zákona a je v záujme právnej istoty, aby subjekty svoje práva uplatňovali riadne a včas; preto uplatnenie námietky premlčania v zásade nie je možné v rozpore s dobrými mravmi, súd nemá možnosť premlčanie práva „odpustiť“. Uplatnenie námietky premlčania sa môže dobrým mravom priečiť len celkom výnimočne, napr. ak oprávnený subjekt márne uplynutie lehoty nijako nezavinil. U žalobkyne o takýto prípad nejde, keďže táto mala dostatočne dlhú dobu na to, aby si svoj nárok na súde uplatnila včas, pričom jej v tom nebránili ani žiadne závažné skutočnosti. Nesprávny je preto záver konajúcich súdov, že námietka premlčania je v danom prípade v rozpore s dobrými mravmi. V inštitúte premlčania sa totiž premieta pravidlo *vigilantibus iura scripta sunt*, že zákony sú písané pre bdelych, teda pre tých, ktorí o svoje práva dbajú.

Žalovaná vo vyjadrení s názorom generálneho prokurátora vyjadreného v mimoriadnom dovolaní sa stotožnila a žiadala rozhodnúť v súlade s petítom mimoriadneho dovolania.

Žalobkyňa vo vyjadrení k mimoriadnemu dovolaniu uviedla, že neboli splnené podmienky prípustnosti ani dôvodnosti pre podanie mimoriadneho dovolania, preto navrhla mimoriadne dovolanie ako neprípustné odmietnuť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd rozhodujúci o mimoriadnom

dovolání (§ 10a ods. 3 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal napadnuté rozhodnutie v rozsahu podľa § 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 242 ods. 1 O.s.p. a dospel k záveru, že mimoriadne dovolanie treba odmietnuť.

Podľa § 243e ods. 1 O.s.p. ak generálny prokurátor na základe podnetu účastníka konania, osoby dotknutej rozhodnutím súdu alebo osoby poškodenej rozhodnutím súdu zistí, že právoplatným rozhodnutím súdu bol porušený zákon (§ 243f O.s.p.), a ak to vyžaduje ochrana práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb alebo štátu a túto ochranu nie je možné dosiahnuť inými právnymi prostriedkami, podá proti takémuto rozhodnutiu súdu mimoriadne dovolanie. Podľa § 243f ods. 1 O.s.p. mimoriadnym dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie súdu za podmienok uvedených v § 243e, ak a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237, b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 243f ods. 1 O.s.p.).

Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vyplýva, že systém opravných prostriedkov zakotvený v právnom poriadku zmluvnej strany Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“) musí byť v súlade s požiadavkami čl. 6 Dohovoru. ESLP v rámci svojej rozhodovacej praxe už viackrát konštatoval porušenie čl. 6 Dohovoru vtedy, keď k nariadeniu opätovného preskúmania veci došlo výlučne z dôvodu existencie odlišného právneho posúdenia veci oproti právnomu názoru vnútroštátnych súdov, ktoré vec s konečnou platnosťou prerokovali a meritórne rozhodli (porovnaj *Roseltrans proti Rusku* z roku 2005). Opakovane tiež zdôraznil, že v záujme právnej istoty by právoplatné rozsudky mali vo všeobecnosti zostať nedotknuté a k ich zrušeniu by malo dochádzať iba pre účely nápravy zásadných väd [viď napríklad *Abdullayev proti Rusku* (rozsudok z roku 2010)], resp. závažných pochybení [viď *Sutyazhnik proti Rusku* (rozsudok z roku 2009)]. Za takú vadu alebo pochybenie však nemožno v žiadnom prípade považovať to, že na predmet konania existujú dva odlišné právne názory.

Zároveň ESLP opakovane dospel - na základe sčasti odlišných úvah - aj k názoru, že k porušeniu čl. 6 Dohovoru dochádza tiež vtedy, ak je právoplatné a záväzné rozhodnutie súdu zrušené v rámci mimoriadneho prieskumu, ktorý presadil taký subjekt odlišný od účastníkov konania, len na úvahe ktorého bolo posúdenie vhodnosti alebo potreby podania mimoriadneho opravného prostriedku iniciujúceho tento mimoriadny prieskum. Inštitút veľmi podobný mimoriadnemu dovolaniu upravenému v Občianskom súdnom poriadku bol predmetom skúmania a následnej kritiky ESLP vo veci *Tripon proti Rumunsku* (rozsudok z roku 2008). V tomto rozhodnutí ESLP konštatoval, že v skúmanom prípade prokurátor nekonal na základe vlastnej iniciatívy, ale konal na základe žiadosti jednej zo strán sporu. ESLP zásah prokurátora do takéhoto súkromnoprávneho súdneho konania označil za priťažujúci faktor, pretože, hoci tento štátny úradník konal na základe podnetu účastníka súdneho konania, podanie mimoriadneho dovolania bolo ponechané výlučne na voľnej úvahe prokurátora. ESLP v danej veci preto dospel k záveru, že zrušenie dotknutého právoplatného a záväzného rozhodnutia porušilo sťažovateľovo právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru. Aj aktuálne rozhodnutia ESLP z 9. júna 2015 vydané vo veciach proti Slovenskej republike (*DRAFT-OVA, a.s., PSMA, s.r.o. a COMPCAR, s.r.o.*) pripomínajú význam a obsah princípů rovnosti zbraní a princípů právnej istoty, s ktorými bezprostredne súvisí otázka záväznosti, nezrušiteľnosti a dôveryhodnosti právoplatných súdnych rozhodnutí, ktoré boli napadnuté z iniciatívy generálneho prokurátora vyjadrenej podaním mimoriadneho dovolania.

Uvedené závery ESLP zohľadnilo aj plénum Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“). Na spoločnom rokovaní 18. marca 2015 pod sp. zn. PL.z. 3/2015 prijalo stanovisko, právna veta ktorého znie: „Rešpektujúc princíp právnej istoty, ktorá bola nastolená právoplatným rozhodnutím, zohľadňujúc princíp subsidiarity podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky ako i výnimočnosť mimoriadneho dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku podávaného generálnym prokurátorom Slovenskej republiky, je jeho prípustnosť v civilnom konaní akceptovateľná za podmienky vyčerpania všetkých zákonom dovolených riadnych, ako aj mimoriadnych opravných prostriedkov, ktoré mal účastník konania k dispozícii a ktoré mohol účinne využiť na ochranu svojich práv a

oprávnených záujmov“.

Povinnosť vyčerpať prostriedok nápravy, a to aj v prípade pochybnosti o jeho účinnosti, vyplýva z ustálenej judikatúry ESLP (Van Oosterwijck proti Belgicku, rozsudok z roku 1980). Účastník konania je povinný vyčerpať všetky dostupné opravné prostriedky až po najvyššiu úroveň do takej miery, do akej je možné rozumne predpokladať, že ten - ktorý opravný prostriedok, oprávnenie podať ktorý účastník má, je (aspoň) potenciálne spôsobilý podstatne ovplyvniť rozhodnutie v merite veci. Osobný názor účastníka konania na účinnosť alebo neúčinnosť konkrétneho riadneho alebo mimoriadneho opravného prostriedku nie je významný. Právomoc vyhodnotiť, či boli využité všetky dostupné opravné prostriedky, náleží ex officio súdu, ktorý rozhoduje o tomto opravnom prostriedku.

V rozhodovacej praxi najvyššieho súdu pretrvávala nejednotnosť rozhodovania a výkladu ustanovení § 243e až § 243j O.s.p. v otázke procesnej prípustnosti mimoriadneho dovolania. Na spoločnom rokovaní občianskoprávného a obchodnoprávného kolégia z 20. októbra 2015 bolo prijaté zjednocujúce stanovisko, ktoré reflektuje na závery vyjadrené v spomínanej judikatúre ESLP a ústavného súdu. Právna veta tohto stanoviska znie: „Procesná prípustnosť mimoriadneho dovolania podaného na podnet účastníka je v občianskom súdnom konaní podmienená tým, že tento účastník najprv sám neúspešne využil možnosť podať všetky zákonom dovolené riadne a mimoriadne opravné prostriedky, ktoré boli potenciálne spôsobilé privodiť pre neho priaznivejšie rozhodnutie. Pokiaľ túto možnosť nevyužil, mimoriadne dovolanie treba odmietnuť“.

Predmetné stanovisko, ktoré bolo publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod č. 94/2015, vychádza z názoru, že postup účastníka občianskeho súdneho konania, ktorý mal v určitom prípade možnosť napadnúť rozhodnutia súdov odvolaním alebo dovolaním, uvedenú možnosť nevyužil, i keď tieto opravné prostriedky mali potenciál podstatne ovplyvniť rozhodnutie súdu, sa prieči všeobecne rešpektovanej zásade „vigilantibus iura scripta sunt“. Táto zásada zdôrazňuje procesnú povinnosť účastníka konania vyvinúť vlastnú iniciatívu tak, aby sám svojimi procesnými úkonmi riadne, včas a s dostatočnou starostlivosťou a predvídavosťou sledoval ochranu svojich subjektívnych práv. Pokiaľ preto zostane v naznačenom smere pasívny, je (neskoršia) aktivita generálneho prokurátora vyúsťiaca do podania mimoriadneho dovolania neprípustná a nemôže mať procesné dôsledky predpokladané Občianskym súdnym poriadkom v ustanoveniach § 243e až § 243j O.s.p. Aj ústavný súd už dávnejšie konštatoval, že „ak účastník konania mohol podať dovolanie a neurobil tento procesný úkon, nemá už žiadnu možnosť dosiahnuť podnetom podanie mimoriadneho dovolania“ (viď PL. ÚS 57/99).

Prípustnosť dovolania vymedzuje Občiansky súdny poriadok stanovením jednak určitých objektívnych znakov rozhodnutia [§ 238 O.s.p. (pokiaľ ide o rozsudok odvolacieho súdu) a § 239 O.s.p. (pokiaľ ide o uznesenie odvolacieho súdu)], jednak objektívnym zadefinovaním závažných procesných väd uvedených v § 237 ods. 1 O.s.p. Vzhľadom na to, že na procesné vady konania taxatívne vymenované v § 237 ods. 1 O.s.p. je dovolací súd povinný prihliadať ex lege (viď § 242 ods. 1 O.s.p.) vždy - teda bez ohľadu na to, či boli alebo neboli v dovolaní namietané, je opodstatnený záver, že v zásade každé dovolanie podané v občianskom súdnom konaní proti rozhodnutiu odvolacieho súdu (s výnimkou exekučného konania - viď § 237 ods. 2 O.s.p.) otvára priestor pre posúdenie správnosti niektorých aspektov procesného postupu súdu, ktorý vydal dovolaním napadnuté rozhodnutie a tým zároveň dáva určité vyhliadky na úspech dovolateľa v konaní o dovolaní. Každé dovolanie je teda v tomto zmysle potenciálne spôsobilé podstatne ovplyvniť rozhodnutie v merite veci.

V danom prípade prebehlo štandardné dvojstupňové konanie, v ktorom mala žalovaná možnosť realizovať svoje procesné oprávnenia. Zo spisu nevyplýva, že by sama náležite chránila svoje práva a konala dostatočne predvídavo, starostlivo a obozretné. Žalovaná nepodala dovolanie proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 30. januára 2014 sp. zn. 3 Co 58/2013. V zmysle vyššie uvedeného výkladu najvyššieho súdu to znamená, že sama nevyužila dostupný mimoriadny opravný prostriedok, ktorý mala k dispozícii a ktorý bol potenciálne spôsobilý podstatne ovplyvniť rozhodnutie vo veci. Vzhľadom na pasivitu samotnej žalovanej pri včasnej ochrane jej práv je procesne neprípustná dodatočná

aktivita generálneho prokurátora, ku ktorej došlo podaním mimoriadneho dovolania podnecovaného žalovanou.

Z týchto dôvodov najvyšší súd odmietol mimoriadne dovolanie ako procesne neprípustné (§ 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s ustanoveniami § 243b ods. 5 O.s.p. a § 218 ods. 1 písm. c/ O.s.p.).

Generálnemu prokurátorovi v konaní o mimoriadnom dovolaní nemôže byť uložená povinnosť nahradiť trovy konania. Povinnosť nahradiť trovy konania v konaní o mimoriadnom dovolaní má ten, kto podal podnet na podanie mimoriadneho dovolania (viď § 148a ods. 1 a 2 O.s.p.). V predmetnej veci dala podnet na mimoriadne dovolanie žalovaná. Najvyšší súd žalobkyni náhradu trov konania o mimoriadnom dovolaní nepriznal, lebo nepodala návrh na jej priznanie (§ 243i ods. 2 O.s.p. a § 151 ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 2 : 1.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.